

ГЕОГРАФІЧНО-ТУРИСТИЧНІ АТРАКЦІЇ САДОВО-ПАРКОВИХ ЛАНДШАФТІВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ

Кравцова І.В.

Кандидат географічних наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Особливою функціональною групою антропогенних ландшафтів є садово-паркові. Ці антропогенні географічні об'єкти є прикладом розумного використання природних умов і ресурсів, конструктивної взаємодії людини та природи, спрямованої на задоволення не лише матеріальних потреб, але й духовних. Кожний садово-парковий ландшафт має цікаву історію свого заснування та розвитку. Палацові споруди, бельведери, регулярні сади та пейзажні парки, малі архітектурні форми, антична скульптура, фонтани та водоспади – все це є тими антропогенними компонентами та елементами, що формують фізіономічність садово-паркового ландшафту. Вони мають значне асоціативне навантаження та складну семантику. Ці географічні об'єкти є тими місцями, де людина намагається «змінити» свою географію, а також тими антропогенними ландшафтами, які здатні «зберігати» минуле. Це посилює туристичну атрактивність садово-паркових ландшафтів і формує їхнє сприйняття як відповідних об'єктів розвитку туризму та рекреації в регіоні. У сучасній ландшафтній структурі Центральної Європи є велика кількість садово-паркових ландшафтів як минулих історичних епох, так і сучасних. Доведемо або спростуємо окремі факти географічної та історичної дійсності для таких відомих садово-паркових ландшафтів території дослідження, а саме: Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України (м. Умань, Черкаська обл., Україна), Синицького парку (с. Синиця, Уманський район, Черкаська обл., Україна) та садово-паркового ландшафту замку Шенборнів (с. Карпати, Мукачівський район, Закарпатська обл., Україна).

Ландшафтознавчі дослідження садово-паркового ландшафту Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України доводять:

- садово-парковий ландшафт «Софіївки» був закладений для дружини польського магната, графа Станіслава Щенсного Потоцького і названий на честь дружини графа – Софії Главані-Вітт-Потоцької;
- об'єкти гідрографії у просторовій структурі садово-паркового ландшафту не формують першу літеру імені дружини графа «S»;
- нова частина садово-паркового ландшафту, яка була організована до відзначення 200-річчя з дати заснування «Софіївки», у зменшеному вигляді не повторює загальний характер поверхні тієї частини садово-паркового ландшафту, яка була закладена Станіславом Щенсним Потоцьким, її конфігурація визначається фоновими ознаками та напрямком простягання Грекової балки;
- на території садово-паркового ландшафту немає підземної річки, однак є підземний канал, який використовують для прогулянок на човні;
- на території «Софіївки» є велика кількість підземних ходів, деякі із яких можуть вивести за 20 км на північний схід від селитебного ландшафту Умані (дійсно є велика кількість підземних ходів, які пронизують територію парку, при реконструкції будинку творчості учених (1995–1997 рр.) був відкритий великий підземний хід. Інформація про те, що з території парку можна вийти поблизу смт. Маньківка Черкаської області потребує подальшого вивчення та комплексної роботи спелеологів).

Ландшафтознавчі дослідження садово-паркового ландшафту Синицького парку доводять:

- садово-парковий ландшафт Синицького парку не є копією в мініатюрі садово-паркового ландшафту Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України у м. Умань Черкаської обл.;
- садово-парковий ландшафт Синицького парку за формою не нагадує квітку тюльпану;
- у структурі садово-паркового ландшафту Синицького парку є підковоподібний ставок, який був побудований у долині р. Синиця.

Ландшафтознавчі дослідження садово-паркового ландшафту замку Шенборнів доводять:

- садово-парковий ландшафт має астрономічно-календарний символізм – споруда замку має 365 вікон як днів у календарному році, 52 кімнати як тижнів у календарному році та 12 входів як місяців у календарному році;
- у структурі садово-паркового ландшафту є ставок, який за обрисами берегової лінії не відповідає контурам Австро-Угорської імперії.

Таким чином, садово-паркові ландшафти – це антропогенні ландшафти, які насичені різноманітними культурними артефактами, мають сильний асоціативний, історичний аспекти і, на нашу думку, є ландшафтними культурними ідентифікаторами відповідних регіонів. Це поліфункціональні антропогенні утворення. Крім утилітарних функцій вони виконують естетичну, духовну, репрезентативну, функцію кодування як історичної, так і географічної інформації, відомої на момент закладання садово-паркового ландшафту. Організація та розвиток цих антропогенних ландшафтів оповита цікавими, часто містичними, романтичними історіями, що надають їм не лише особливого «шарму», але і туристичної атракції.

Список використаних джерел

1. Австро-Угорщина: утворення, розквіт і розпад імперії. *Тут цікаво*. URL: <https://tut-cikavo.com/kultura/istoriia/925-avstro-ugorshchina-utvorenniya-rozkvit-ta-rozpad-imperiji> (дата звернення: 26.04.2023).
2. Денисик Г.І. Антропогенне ландшафтознавство: навчальний посібник. Частина I. Глобальне антропогенне ландшафтознавство. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2012. 336 с.
3. Денисик Г.І., Кравцова І.В. Садово-паркові ландшафти Правобережного Лісостепу України: монографія. Вінниця: ПП «Едельвейс і К», 2012. 211 с.
4. Кравцова І.В. Структура садово-паркових ландшафтів Центральної Європи. *Український журнал природничих наук*. 2022. Вип. 1. С. 89–109.
5. Мисливський замок Шенборна – прикраса Закарпаття. *Відвідай. Блог про тури Україною*. URL: <https://vidviday.ua/blog/zamok-shenborna/> (дата звернення: 25.04.2023).